

Θεματική Ενότητα: Σχέσεις Αλληλεπίδρασης

Τασούλα Καραϊσκάκη, Στήλη Πολιτική, 26/4/2020

Η υγεία τίκτει το φιλί και το φιλί τη φιλία

(Η αξία του «κοινωνείν», η διαχρονική ανάγκη του «επι-κοινωνείν»)

Κριτήριο (χωρίς την ενότητα του λογοτεχνικού κειμένου)

§1. Κοινή πράξη τρυφερότητας ο χαιρετισμός με φιλί, στο ένα ή και στα δύο μάγουλα, μία, δύο, τρεις ή και τέσσερις φορές, έχει τεθεί σε επ' αόριστον αναμονή. Τα δύο πρόσωπα δεν μπορούν πια να έρθουν κοντά, τα χείλη να ακουμπήσουν το δέρμα του άλλου, να νιώσουν τη δροσιά ή τη θερμότητα του, τη στιλπνάδα ή την απαλότητά του. Οι δυο αύρες να μπλεχτούν μεταξύ τους αστραπιαία. Η γρήγορη επαφή να γίνει μνήμη –και ευθύνη– του σώματος. Ο χαιρετισμός περιορίζεται στο από απόσταση κούνημα του χεριού, μετατοπίζοντας το κέντρο των αισθήσεων, στο άγγιγμα των αγκώνων, στο χτύπημα στην πλάτη, στο ποδοβολητό, στο πάτημα των ποδιών, στο ινδικό namaste ή το ταϊλανδέζικο wai –ενωμένες παλάμες μπροστά στο στήθος και μικρό σκύψιμο του κεφαλιού–, στην ιαπωνική υπόκλιση ή άνοιγμα των χεριών σε τόξο, στον χαιρετισμό α λα Γουχάν – γρήγορο δεξί και αριστερό λάκτισμα των ποδιών. Σήκωμα καπέλου σήμερα δεν υφίσταται...

§2. Το φιλί, λοιπόν, από το αρχαίο ρήμα φιλώ –αγαπώ–, δεν συνιστάται ή έχει επισήμως απαγορευτεί, όπως στην Ιταλία. Ξανασυνέβη στην Ιστορία. Απαγορεύτηκε περίπου το 30 μ.Χ. επί Τιβέριου, προκειμένου να ανακοπεί η εξάπλωση της λέπρας. Απαγορεύτηκε το 1439, στην Αγγλία, σε κύμα πανώλης, κατά τη διάρκεια τελετών προς τιμήν του Ερρίκου του βου ώστε να μην τεθεί σε κίνδυνο η ζωή του νεαρού τότε βασιλιά. Απαγορεύτηκε το 1575 στην Ιταλία όταν επανεμφανίστηκε ο Μαύρος Θάνατος, και στη Νάπολη, ιδιαίτερα εκτεθειμένοι και βαρέως πληγέν λιμάνι, επί αντιβασιλείας Ουρτάδο δε Μεντόθα, τιμωρούνταν με θάνατο.

§3. Στην αρχαία Ελλάδα, το φιλί, αυτή η γέφυρα ανάμεσα στα λόγια και στις πράξεις, αποτελούσε έκφραση σεβασμού, ικεσίας (ο Πρίαμος φιλά το χέρι του Αχιλλέα ικετεύοντας για την παράδοση της σορού του Εκτορα), αλλά και δήλωση κοινωνικής θέσης, αξιώματος. Όπως και σε άλλους αρχαίους πολιτισμούς, ο υψηλά ιστάμενος φιλούσε τον ισότιμο άνδρα στα χείλη (όπως αναφέρει ο Ηρόδοτος για τους Πέρσες της ίδιας τάξης) και τον κοινωνικά κατώτερο στο μάγουλο, ενώ υπήκοοι, υπηρέτες, σκλάβοι φιλούσαν το χέρι, τα πόδια, τον χιτώνα ή ακόμα και το έδαφος που πατούσε ο ηγεμόνας τους. Οι Ρωμαίοι, μαζικά ρέποντες στο φιλί, διέθεταν διαφορετικές λέξεις για το φιλί στο μάγουλο ή στο χέρι (osculum), το φιλί στα χείλη (basium) και το βαθύ παθιασμένο φιλί στο στόμα (savolium). Ο Οβίδιος και ο Κάτουλλος τα υμνούσαν. Πέραν του κοινωνικού ή ερωτικού, είχαν και οικονομικό ή πολιτικό περιεχόμενο. Λόγω διαδεδομένου αναλφαβητισμού, τα φιλιά χρησίμευαν για τη σφράγιση συμφωνιών, αλλά και την προσέλευση ψηφοφόρων. Πρακτικές που άλλαξαν με την παρακμή της Ρώμης και την άνοδο του Χριστιανισμού. Το φιλί ως έκφραση οικειότητας εξέπνευσε, έγινε το «φιλί της φιλανθρωπίας» του Απόστολου Πέτρου, το «ιερό φιλί» του Απόστολου Παύλου, το «φιλί της ειρήνης» ως ένδειξη αμοιβαίας συγχώρεσης, το φιλί του σεβασμού (ασπασμός των εικόνων), το φιλί αυτοπροσφοράς και ταπεινότητας (φίλημα των ποδιών). Το κοινωνικό φιλί επανεμφανίστηκε τον 11ο αι. στη Μεσαιωνική Ευρώπη, ως έξοδος

της φιλίας και των οικείων σχέσεων από τον έλεγχο της οικογένειας και της κοινωνίας, ως μια απελευθερωτική προσωπική επιλογή. Προϊόν της ανάγκης για χαλάρωση της πατριαρχικής τάξης.

§4. Σήμερα, σχεδόν σε όλον τον δυτικό κόσμο, είναι τόσο διαδεδομένος ο χαιρετισμός με φιλή στο μάγουλο, μεταξύ ηγετών και απλών πολιτών, που η παράλειψή του εκλαμβάνεται ως έκφραση ψυχρότητας ή αντιπάθειας και επιβάλλει την παροχή εξηγήσεων – «είμαι κρυωμένος, δεν σας φιλώ». Πλέον δεν απαιτεί καμία αιτιολόγηση. Μολονότι το 10% του παγκόσμιου πληθυσμού δεν χαιρετά, λόγω κουλτούρας, με φιλή, αυτό έχει εγγραφεί στα γήινα κατάστιχα ως η πλέον εύγλωττη εκδήλωση οικειότητας, αναγνώρισης, φιλίας – ο μέσος άνθρωπος περνά 336 ώρες – δύο εβδομάδες – της ζωής του φιλώντας.

§5. Τώρα, και μέχρι ο ιός να εξημερωθεί, μπορούμε, διαφεύγοντας τις ισόβιες αποφάσεις, μόνο θεωρητικά να μιλάμε για τα δύο σταυρωτά φιλή σε Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία, Ουγγαρία, Ρουμανία, Γαλλία (στην Προβηγκία τρία και στην Κοιλάδα του Λίγηρα τέσσερα), Βραζιλία κ.ά., για τα τρία φιλή σε Ελβετία, Ολλανδία, Πολωνία, Σερβία, Ρωσία κ.ά., για το ένα φιλή σε Βέλγιο, Μεξικό, Κολομβία, Αργεντινή κ.ά., για τα οκτώ φιλή σε ορισμένες περιοχές του Αφγανιστάν, για τα ανδρικά φιλή στη μύτη στο Ομάν, το άγγιγμα του Εσκιμού με τη μύτη, το γρήγορο φιλή στα χείλη σε Νότια Αφρική και Αυστραλία, το φιλή στον αέρα...

§6. Στον σημερινό ανέπαφο πλανήτη της ψηφιακής επικοινωνίας, που επιχειρεί με την εικόνα να δεσμεύσει την καρδιά, δεν μπορούμε πλέον «**να διδαχθούμε στο σώμα τον κόσμο..**»

ΘΕΜΑ Α'

Να αποδώσετε συνοπτικά (60 έως 70 λέξεις) τα κοινωνικά ιστορικά στοιχεία που περιλαμβάνονται στις §§3 και 4. (Μονάδες 10)

ΘΕΜΑ Β'

B1. Να τεκμηριώσετε με στοιχεία του κειμένου αλλά και με την πρόσφατη εμπειρία σας τη θέση της δημοσιογράφου στην τελευταία παράγραφο.

B2. Να επισημάνετε μέσα στο κείμενο εκείνα τα στοιχεία που ενώ σας βοηθούν να κατανοήσετε καλύτερα την βασική ιδέα σας εμπλέκουν συναισθηματικά. Να εξηγήσετε γιατί κατά την γνώμη σας συμβαίνει αυτό.

B3. Τι επιδιώκει η δημοσιογράφος με τις πολλές ιστορικές αναφορές; Να ερμηνεύσετε την επιλογή της λαμβάνοντας υπόψη τον σκοπό για τον οποίο γράφτηκε το κείμενο. (Μονάδες 15)

ΘΕΜΑ Γ (χωρίς Λογοτεχνικό κείμενο) (Μονάδες 15)

ΘΕΜΑ Δ'

Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με την θέση της δημοσιογράφου στην τελευταία παράγραφο «Στον σημερινό ανέπαφο πλανήτη της ψηφιακής επικοινωνίας, που επιχειρεί με την εικόνα να δεσμεύσει την καρδιά, δεν μπορούμε πλέον να διδαχθούμε στο σώμα τον κόσμο..». Να τεκμηριώσετε την προσωπική σας γνώμη σε γραπτό δοκίμιο 300-400 λέξεων που θα δημοσιευθεί στην εφημερίδα του σχολείου σας.